

วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมั่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
DHARMA TEACHING DISCOURSE OF PHRA PHROMMANGGALĀJĀRAYA
(PAÑÑĀNANDA BHIKKHU)

วิระวัลย์ ดีเลิศ¹, ปณัฐ อนุรักษ์ปรีดา²
WIRAWAN DEELERT¹, PANAT ANURACPREEDA²
ทำวิจัยเมื่อ พ.ศ. 2562

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษา วิเคราะห์ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชน และวิเคราะห์อุดมการณ์ ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมั่งคลาจารย์ ที่ตีพิมพ์เป็นหนังสือธรรมะอาจารย์บูชา 100 ปี ชาตกาล จำนวน 4 เล่ม

ผลการศึกษากลวิธีทางภาษาพบกลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ 1) กลวิธีการนำเสนอโครงสร้างทางวาทกรรมประกอบ 4 ส่วน ได้แก่ ชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง และ 2) กลวิธีทางวัจนกรรม พบวัจนกรรม 4 ประเภท ได้แก่ วัจนกรรมการแนะนำ วัจนกรรมการปรารภนา วัจนกรรมการเตือน และวัจนกรรมการขอร้อง ส่วนผลการวิเคราะห์ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจให้พุทธศาสนิกชน พบว่าปัจจัยสำคัญ 4 ประการ ได้แก่ 1) การกระตุ้นอารมณ์ของผู้รับสารได้ถูกจังหวะและสถานการณ์ 2) ลีลาการนำเสนอสารมีความเหมาะสม 3) การใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบเพื่อเพิ่มน้ำหนัก และ 4) ความสม่ำเสมอในการเผยแผ่หลักธรรมและการแสดงพระธรรมเทศนา และผลการวิเคราะห์อุดมการณ์ในปาฐกถาธรรมพบอุดมการณ์สำคัญ 1 ชุด ความคิด ได้แก่ อุดมการณ์ศาสนา

คำสำคัญ: 1.วาทกรรม 2.คำสอน 3.ปัญญานันทภิกขุ

ABSTRACT

This research was to study language strategies, analyze the factors that create the power to persuade Buddhists, and analyze the ideology from 4 Dharma teaching discourse books according to the centennial of Phra Phrommanggalājāraya (Paññānanda Bhikkhu).

¹ สาขาวิชาภาษาไทย คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี

² กลุ่มสาขาวิชาชีววิทยาศาสตร์การแพทย์ระดับโมเลกุล สถาบันชีววิทยาศาสตร์โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล

The results of this study showed 2 language strategies: 1) Discourse structure presentation strategies included the title, opening, continuity and closing the story. Also, 2) Speech acts strategies included recommence, wish, warning and request speech acts. In addition, there were four important factors that can create power to persuade Buddhists. Firstly, the emotional stimulation of the situation was appropriate. Secondly, the presentation style was suitable. Thirdly, the use of evidence and reasoning increased the reliability, and lastly, the consistency in disseminating the principles of Dharma was appropriate as well. Then, the results of the ideological analysis in the Dharma lecture displayed only one important set of idea such as religious ideology.

Keywords: 1. Discourse 2. Dharma Teaching 3. Paññānanda Bhikkhu

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหาที่ทำการวิจัย

พระพุทธศาสนานับเป็นสถาบันหนึ่งในประเทศไทย ที่มีความเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิต ของคนไทยมาอย่างแนบแน่น หลอมรวมจิตใจของคนในชาติเป็นศูนย์กลางของสังคมในการถ่ายทอดสัญลักษณ์วัฒนธรรมและขนบธรรมเนียมประเพณีของชาติซึ่งนับเป็น สถาบันที่ยังคงมีอัตลักษณ์และอุดมการณ์ของตนเองอย่างเด่นชัดมาอย่างยาวนาน พินิจ ลาภธนานนท์ (2529: 30-31) อธิบายบทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาสังคมไว้ว่า

...บทบาทของพระพุทธศาสนาที่มีต่อการพัฒนาสังคมจะเน้น อยู่เฉพาะที่หลักพุทธธรรมเท่านั้น แต่ทั้งวัดและพระภิกษุสงฆ์ต่างมีความสำคัญควบคู่ กันไปโดยวัดและพระภิกษุสงฆ์ จะมีบทบาทในการเป็นสถานที่และเป็นผู้ถ่ายทอดหลักธรรมคำสอนให้แก่ประชาชน ได้นำไปปฏิบัติ กล่าวคือ หลักพุทธธรรมเปรียบเสมือนนโยบายหรือแผนพัฒนา วัดเปรียบเหมือนระบบราชการ และพระสงฆ์เปรียบเสมือนข้าราชการเพียงแต่มีแนวทาง ที่แตกต่างกันแต่เป้าหมายก็เป็นเอกเช่นเดียวกัน คือการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขในสังคม.....

พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นบุคคลที่สำคัญและเป็นฟันเฟืองในการนำพาพุทธวจนะและคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเผยแผ่ซึ่งเป็นกลไกในการควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคมและยังเป็นผู้นำทางจิตใจ รวมถึงเป็นแบบอย่างของผู้คนในสังคมให้อำรงและครองตนอย่างมีสันติสุข พระภิกษุสงฆ์ ย่อมมีหน้าที่ช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ด้วยการอาศัยเมตตา กรุณาธรรมของตน และ พุทธพจน์ที่ตรัสสอนเกี่ยวกับหน้าที่ทางสังคมของพระภิกษุสงฆ์ (พระราชาวรมุณีป.อ. ปยุตโต, 2530: 4) พระภิกษุสงฆ์จึงเป็นผู้มีสติปัญญา หมายถึงบทบาทในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาและหลักธรรมคำ

สอนผ่านวิธีการ หรือกระบวนการต่าง ๆ เช่นสมัยอดีตพระภิกษุสงฆ์จะเผยแผ่ พระพุทธศาสนาและหลักธรรมคำสั่งสอนผ่านวิธีการเทศน์ อบรมจริยธรรมตามโรงเรียนพุทธสมาคมและมหาวิทยาลัยสงฆ์ ฯลฯ จนปัจจุบันเมื่อมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยและระบบเทคโนโลยีสารสนเทศมีความเจริญก้าวหน้าและพัฒนาต่อเนื่องจึงเป็นเสมือนทางเลือกอีกทางหนึ่งในการเผยแผ่ศาสนาและหลักธรรมคำสั่งสอน ซึ่งสามารถทำให้การเผยแผ่ธรรมะทำได้อย่างรวดเร็ว สะดวกเข้าถึงกลุ่มเป้าหมาย อีกทั้งให้ผลสัมฤทธิ์ในการเผยแผ่ธรรมะได้ดีกว่าการรอคอยให้พุทธศาสนิกชน เข้าวัดเพื่อรับฟังเทศน์ หากพิจารณาอย่างถี่ถ้วน ปัจจุบันปรากฏการเผยแผ่ธรรมะ ผ่านสื่อต่าง ๆ มากมาย เช่น การเผยแผ่ทางวิทยุ โทรทัศน์ อินเทอร์เน็ต วารสาร นิตยสาร ฯลฯ โดยเฉพาะหนังสือธรรมะที่ผู้คนส่วนมาก หลากหลายอาชีพ หลากหลายวัยให้ความสนใจเพิ่มจำนวนมากขึ้น หนังสือธรรมะบางเล่มถูกจัดอันดับ หรือนำมารวบรวมจากการเผยแผ่ทางสื่ออิเล็กทรอนิกส์

พระมหาอุทัย วชิรเมธี (2548: 19) ได้แสดงความเห็นเกี่ยวกับการอ่านหนังสือธรรมะที่เพิ่มมากขึ้นไว้ว่า “หลายปีมานี้หนังสือธรรมะกลายเป็นหนังสือขายดี บางเล่มขายดีอย่างไม่น่าเชื่อว่าจะเป็นหนังสือธรรมะเพราะมียอดขายถล่มทลายกว่า 100,000 เล่ม หลายคนดีใจ ต่อตัวเลขหนังสือขายดีเหล่านี้ หลายคนดีใจ ใครต่อใครหันมาอ่าน หนังสือธรรมะ” จากความนิยมในการอ่านหนังสือธรรมะที่เพิ่มสูงขึ้นนั้นสะท้อนให้เห็นความรู้ความสามารถ และศักยภาพในการเขียนและการถ่ายทอดความรู้ ความคิด ประสบการณ์ของพระภิกษุสงฆ์ที่มีมากขึ้นประกอบกับการพัฒนาและประยุกต์คำสอนมาปรับให้ทันสมัยเข้ากับสถานการณ์บริบทในสังคมปัจจุบัน ชุตินา วัฒนศิริมี (2561:103) กล่าวว่า การแก้ปัญหาต่าง ๆ ไม่ว่าจะปัญหาทางสังคม เศรษฐกิจ การเมืองและการศึกษาย่อมต้องการความคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ เพื่อวิเคราะห์หรือพิจารณาเรื่องราวต่าง ๆ ได้อย่างถูกต้องเหมาะสมนั้นสามารถทำให้คนเราแก้ปัญหาที่ต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นนั้นได้เป็นอย่างดี รวมถึงการบูรณาการธรรมะให้เข้ากับศาสตร์แขนงต่าง ๆ จึงทำให้ผู้อ่านมีโอกาเลือกซื้อหนังสือธรรมะในหัวข้อที่ตนเองสนใจ มีพื้นฐานความรู้ เหมาะสมกับอาชีพและวัยของตน อีกทั้งการปรับภาษา ปรับเนื้อหาและประยุกต์คำสอนให้ทันสมัย สามารถนำไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน หลักพุทธธรรมมีความสัมพันธ์กับความเป็นจริงในชีวิตและสังคมอันจะนำไปสู่ผลสัมฤทธิ์ที่เป็นการจรรโลงใจช่วยขัดเกลาช่วยยกระดับจิตใจให้สูงขึ้น และก่อให้เกิดความผาสุกต่อตนเอง สังคมและประเทศชาติ

จากความนิยมในการอ่านหนังสือธรรมะข้างต้น ผู้วิจัยได้พบว่าพระภิกษุสงฆ์หลายรูปที่ได้รับการยอมรับจากสังคม ซึ่งหนึ่งในจำนวนพระภิกษุสงฆ์ดังกล่าว คือ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พระผู้อุทิศชีวิตเพื่อสืบทอด พระพุทธศาสนา ความโดดเด่นของท่านคือการเผยแผ่พระพุทธศาสนาอย่างตรงไปตรงมา วิระวัลย์ ดีเลิศ (2557:91) กล่าวว่า พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวงพ่อปัญญานันทภิกขุ) ยังเป็นพระภิกษุในฐานะนักปฏิบัตินิยม พบว่ามี 1. อริยมรรคมีองค์ 8

ตามอรรถาธิบายของท่านปัญญานันทภิกขุ ประกอบด้วย สัมมาทิฐิ สัมมาสังกัปปะ สัมมาวาจา สัมมากัมมันตะ สัมมาอาชีวะ สัมมาวายามะ สัมมาสติ และสัมมาสมาธิ เป็นหลักพุทธจริยศาสตร์ ซึ่งนำไปสู่การฝึกพฤติกรรมที่สามารถทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นไปอย่างราบรื่น 2. การปฏิบัติ นิยม เป็นทฤษฎีทางปรัชญาที่ยืนยันว่า การปฏิบัติเท่านั้นที่จะทำให้ ความคิดของมนุษย์เป็นจริงได้ และแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ในการดำเนินชีวิตของมนุษย์ได้ ยิ่งไปกว่านั้นวิธีการปฏิบัติก็มีแผนกประการ สามารถที่จะเลือกมาปฏิบัติได้ เพื่อให้การดำเนินชีวิตเป็นไปอย่างราบรื่น 3. ทั้งสองแนวคิดมีความ คล้ายคลึงกันในเรื่องการปฏิบัติของมนุษย์เท่านั้นที่ทำให้การดำเนินชีวิตของมนุษย์เป็นไปด้วยดี แต่ การปฏิบัติของทั้งสองต่างกัน โดยอริยมรรคมีองค์ 8 เป็นการปฏิบัติที่เน้นการกระทำของมนุษย์เอง และต้องปฏิบัติอย่างต่อเนื่องตามหลักศีล สมาธิ ปัญญา ส่วนปฏิบัตินิยมเป็นการปฏิบัติของมนุษย์ต่อ สิ่งแวดล้อม โดยวิธีการทางวิทยาศาสตร์ และเป็นการปฏิบัติที่สิ้นสุดเฉพาะสถานการณ์นั้น ไม่จำเป็นต้อง ปฏิบัติต่อเนื่องกัน กล่าวโดยสรุปการปฏิบัติตามหลักปฏิบัตินิยมเป็นเพียงการดำเนินชีวิตใน ลักษณะหนึ่งตามหลักพุทธธรรม วันที่ 11 พฤษภาคม 2554 นับเป็นวันครบรอบ 100 ปีชาตกาลที่ได้ มรณภาพ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เป็นพระสงฆ์ผู้ให้ความอนุเคราะห์แก่สังคม มากมาย สมควรที่จะเป็นแบบอย่างให้น้อมนำหลักคำสอนมาประพฤติปฏิบัติ ผู้วิจัยเห็นความสำคัญ ของเรื่องวาทกรรมคำสอนเพื่อวิเคราะห์กลวิธีทางภาษา อีกทั้งเนื้อหาในการสอนมีความเกี่ยวข้องกับ พุทธศาสนิกชน และการดำรงชีวิตซึ่งสะท้อนภาพทางสังคมความคิดและความเชื่ออย่างมากมาย จึง ต้องการที่จะศึกษาความคิด ความเชื่อดังกล่าวว่าสะท้อนอุดมการณ์ของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) รวมถึงวิเคราะห์ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนของพระ พรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เพื่อให้เป็นแนวคิดและประยุกต์ใช้ในการดำเนินชีวิตในสังคม ต่อไป

2. โจทย์วิจัย

2.1 กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) แสดงให้เห็นถึงวาทกรรมข้อปฏิบัติที่มุ่งเน้นการชี้แจงและแนะนำผู้รับสาร

2.2 ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เป็นปัจจัยที่มีหลักฐาน และเหตุผลรวมทั้งความสม่ำเสมอในการเผยแผ่หลักธรรม สำคัญเพื่อมุ่งหวังปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรม

2.3 อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ที่แฝง อยู่ในหลักคำสอนทางพระพุทธศาสนา

3. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

- 3.1 เพื่อศึกษากลวิธีทางภาษาในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
- 3.2 เพื่อวิเคราะห์ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)
- 3.3 เพื่อวิเคราะห์อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

4. วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่องวาทกรรมคำสอนของ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยทำการศึกษาประวัติพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) กรอบแนวคิดวาทกรรมในมิติทางภาษาศาสตร์ และวาทกรรมในมิติทางสังคมศาสตร์และทฤษฎีวาทกรรมคำสอน

การวิจัยนี้เป็นข้อมูลประเภทเอกสาร คือรวบรวมข้อมูลคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) โดยเลือกจากหนังสือ อาจารย์บุชา 100 ปี ชาตกาล ซึ่งเป็นหนังสือที่รวบรวมคำทั้งหมด ได้แก่ 1) อยู่กับความดีของชีวิต 2) อยู่กับความพอใจชีวิตดีมีสุข 3) อยู่อย่างไรให้ชีวิตสวัสดิ์ 4) ชีวิตงามด้วยความดี ในการวิจัยมีขั้นตอนในการศึกษาวิเคราะห์ดังต่อไปนี้ ได้รวบรวมข้อมูลวาทกรรมคำสอนพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ดังต่อไปนี้

4.1 การวิเคราะห์กลวิธีการนำเสนอโครงสร้างทางวาทกรรมใช้เกณฑ์ทฤษฎี วาทกรรมวิเคราะห์ (Discourse Analysis) ของ Longacre (1983) และ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537)

4.2 การวิเคราะห์ กลวิธีทางวัจนกรรมใช้เกณฑ์ทฤษฎีวัจนกรรมของ Searle (1969); สุจริตลักษณ์ ดีผดุง (2552) และกฤษฎดาพรรณ หงส์ลดาภิรมย์

4.3 การวิเคราะห์ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนใช้ เกณฑ์ทฤษฎีการวิเคราะห์ วาทะและหลักการโน้มน้าวใจของ Aristotle (2009) และอรุวรรณ ปลันธโหวาท (2542)

4.4 การวิเคราะห์ อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนในปาฐกถาธรรม พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ทฤษฎีวาทกรรมวิเคราะห์ เชิงวิพากษ์ ของ Fairclough (1995) และ ณิชพร พานโพธิ์ทอง (2556) โดยเลือกใช้กรอบวิธีปฏิบัติทางสังคมและ วัฒนธรรม (Sociocultural Practice) ในการวิเคราะห์

5. ผลการวิจัย

การศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ในด้านกลวิธีทางภาษา มีดังนี้

5.1 กลวิธีการนำเสนอโครงสร้างทางวาทกรรม พบว่าเป็นการนำเสนอในลักษณะพีระมิด มีลักษณะโครงสร้างสร้างวาทกรรมเป็น 4 ส่วน ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง ดังนี้

5.1.1 ชื่อเรื่องที่ปรากฏในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีลักษณะเป็นชื่อที่จดจำง่าย ไม่ซับซ้อนและชื่อเรื่องครอบคลุมเนื้อหาในหนังสือได้ทั้งหมด เมื่อผู้รับสารอ่านชื่อเรื่องแล้วสามารถมองเห็นภาพ มี 3 รูปแบบ ได้แก่

ชื่อเรื่องที่เป็นนามวลี

ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าคือเครื่องรางป้องกันภัยอันตราย สูงวัยอย่างมีคุณค่า

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553)

ชื่อเรื่องที่เป็นกริยาวลี

ตัวอย่างเช่น อย่าพอใจจนลืมหันต์ ลืมตน

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553)

ต้นรู้กับชีวิตคิดก้าวหน้า

อยู่อย่างผู้ฉลาด อยู่อย่างลูกศิษย์ของพระพุทธเจ้า

(อยู่อย่างไร ใช้ชีวิตสวัสดิ: 2553)

ชื่อเรื่องที่เป็นประโยค

ตัวอย่างเช่น พระพุทธเจ้าคือเครื่องรางป้องกันภัยอันตราย

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553)

5.1.2 การเปิดเรื่อง ที่ปรากฏในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) นำเสนอด้วยกลวิธีที่น่าติดตาม ชักนำให้ผู้รับสารรู้สึกว่เนื้อหา มีบางสิ่งบางอย่างที่น่าศึกษา น่าสนใจ น่าค้นหาคำตอบและมีสาระสำคัญที่ให้ประโยชน์แก่ผู้อ่านได้ พบว่า มีการเปิดเรื่อง 3 กลวิธีได้แก่ การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยายธรรม การเปิดเรื่องด้วยการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวทักทายผู้ฟังธรรม ได้แก่

(1) การเปิดเรื่องด้วยสถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยายธรรม

ตัวอย่างเช่น

ความรักตัวนี้แหละจะช่วยให้เกิดความคุ้มครองป้องกันได้ คือ มารักพระพุทธ พระธรรม พระสงฆ์ให้หนักแน่น ให้เกิดมากขึ้น แต่ว่าบางที่มันก็ยาก เพราะไม่เคยคิดรักมาก่อน ไปรักสิ่งอื่น

เสียแล้ว พูดว่าหัวใจไม่ว่างมันเต็มด้วยอะไร ๆ เสียเหลือเกินพอแล้ว อย่างนี้มันก็ลำบาก มันต้องเพาะ
ไปตั้งแต่ยังน้อย ๆ คือลูกหลานนี้แหละ คนแก่ ๆ ก็ไม่เป็นไรปล่อยไปตามเรื่อง ที่นี้คนใหม่เราต้องสร้าง
คนใหม่ คือเด็กของเราให้มีความโน้มเอียงมาในทางธรรมะให้มาก ๆ ให้รักศาสนา ให้รักพระพุทธเจ้า
ให้รักพระธรรม พระสงฆ์ให้มาก ๆ

(อยู่อย่างไร ใช้ชีวิตสวัสดิ: 2553:140)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการเปิดเรื่องด้วยการใช้สถานการณ์ ความรัก ที่จะเริ่มต้นได้นั้นและให้
ความมีสติ รอบคอบคือให้รักศาสนา ให้รักพระพุทธเจ้า ให้รักพระธรรม พระสงฆ์จากนั้นจึงแสดง
ปาฐกถาธรรมเกี่ยวกับการเคารพบูชาในพระรัตนตรัย

(2) การเปิดเรื่องด้วยการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที ตัวอย่างเช่น

การทำงานนั้นจะต้องลุกขึ้นทำงานเรียกว่า ให้มีภูมิต้านทาน หมายความว่า ให้ลุกขึ้น
อย่างหนึ่งนั้งเฉยๆ ให้เวลาในชีวิตให้เป็นประโยชน์ด้วยการปฏิบัติหน้าที่ เป็นชานา ชาวสวน ถ้าหมั่นขุด
หมั่นปลูกแล้ว ไม่มียากจน แต่ถ้าเราเป็นคนประพฤติธรรม เราเป็นคนขยันขันแข็ง รู้จักคุณค่าของชีวิต
รู้ว่าเราเกิดมาทำไม เราอยู่กันเพื่ออะไร สิ่งที่เราควรทำในวินาทีนี้ ชั่วโมงนี้ วันนี่คืออะไร แล้วเราก็ลุก
ขึ้นมาจัดทำสิ่งนั้นให้เป็นการเรียบร้อย เช่นเป็นชานาชาวสวน มีที่ดินก็อย่าปล่อยให้ว่าง พลิก
ขึ้นมาปลูกมันลงไป เตียวนี้จะปลูกอะไร ก็ขายได้ทั้งนั้นสำหรับเมืองไทย

(อยู่อย่างไร ใช้ชีวิตสวัสดิ: 2553, 60)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการเปิดเรื่องด้วยการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายของการทำงาน
จากนั้นปาฐกถาธรรมเกี่ยวกับการทำงานเรียกว่า ให้มีภูมิต้านทานอย่างไร จึงจะอยู่อย่างมีความสุข

(3) การเปิดเรื่องด้วยการกล่าวทักทายผู้ฟังธรรม ตัวอย่างเช่น

เราทั้งหลายที่มาศึกษาธรรมะ จะโดยฟังก็ดี โดยการอ่านจากหนังสือก็ดี หรือด้วยการคิดค้น
ด้วยการประสบพบเห็นก็ดี เพื่อประโยชน์แก่การนำธรรมะไปใช้ในชีวิตประจำวัน ใช้เหมือนกระจกส่ง
องอะไรต่าง ๆ เพื่อให้เห็นชัดด้วยปัญญา แล้วจะได้มีความสบายใจ คลายทุกข์ คลายร้อน เรื่อง
แก้ปัญหาเป็นเรื่องสำคัญที่เราจะต้องใช้ธรรมะเป็นเครื่องแก้

(อยู่กับความดีของชีวิต :2553, 24)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการเปิดเรื่องด้วยการกล่าวทักทายผู้ฟังธรรม และกล่าวถึง
การศึกษาธรรมะในการนำไปปรับใช้แก้ปัญหาของการดำเนินชีวิต

5.1.3 การดำเนินเรื่องที่ปรากฏในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญา
นันทิกขุ) ปรากฏ 1 ลักษณะ การดำเนินเรื่องโดยสร้างประเด็น ได้แก่

การดำเนินเรื่องโดยสร้างประเด็น ตัวอย่างเช่น

เมื่อพูดเรื่องสันโดษแล้ว มันมีคำคู่กันกับ “สันโดษ” อีกคำหนึ่งเขาเรียกว่า “ มกน้อย ” เรามักจะได้ยินว่า “ เป็นคนสันโดษมกน้อย ” มกน้อยนี่มันเป็นคนพวกสมณะ เป็นคนเจียบ ๆ ลักษณะคนมกน้อยเป็นคนเจียบ ๆ ไม่อวด มกน้อยเป็นคนไม่ซื่ออวด ไม่ซื่อโอไม้อวดใคร ว่าฉันเป็นอย่างนั้นอย่างนี้ อะไรต่ออะไรทุกอย่าง เช่นว่าไม้อวดรู้ ไม้อวดทรัพย์สมบัติ ไม้อวดเกียรติยศชื่อเสียงกับใคร ๆ เป็นคนที่เฉย ๆ เจียบ ๆ คมในฝักกว่าอย่างนั้นแหละ ไม่แสดงอะไรใคร ๆ ก็ไม่รู้ว่าเป็นคนมั่งคั่งร่ำรวยอะไร แต่งเนื้อแต่งตัวง่าย ๆ ธรรมดา ๆ ไปไหนก็ธรรมดา ๆ ไม่ทำโอ้อ่าหรูหรา เพื่อจะอวดให้เขาเห็นว่าอย่างนั้นว่าอย่างนี้ อย่างนี้เขาเรียกว่าเป็นคนมกน้อย

(อยู่กับความพอใจชีวิตดีมีความสุข: 2553, 57)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการดำเนินเรื่องโดยสร้างประเด็น เกี่ยวกับคำว่าคำที่มาเป็นคู่กัน และมีความสำคัญอย่างไรสำหรับความหมายของคำว่า สันโดษ กับมกน้อย

5.1.4 การปิดเรื่องที่ปรากฏในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) จากการวิเคราะห์พบว่ามี 2 ลักษณะได้แก่ การปิดเรื่องแบบสรุปความ การปิดเรื่องแบบให้คิดต่อไป ดังนี้

การปิดเรื่องแบบสรุปความ ตัวอย่างเช่น

ถ้าเห็นว่าขัดกันไม่ควรทำ ถึงแม้การกระทำนั้น นำผลมาให้มากหลาย เพราะผลที่เกิดจากการกระทำชั่ว นำความทุกข์มาให้แก่ผู้กระทำ พระพุทธองค์จึงตั้งเตือนว่า ใคร่ครวญก่อนจึงทำดีกว่า เพราะสิ่งที่ทำลงไปแล้วจักทำคืนอีกไม่ได้ การกระทำที่จักนำความเดือดร้อน มาให้เป็นการกระทำที่ไม่ดี เป็นพระโอวาทที่ผู้รักตนควรกระทำโดยแท้

(ชีวิตงามด้วยความดี: 2553, 90)

ตัวอย่างข้างต้นเป็นการปิดเรื่องแบบสรุปความ ด้วยการสรุปความสำคัญ เกี่ยวกับการทำความดี ให้ละเว้นการกระทำชั่ว

5.2 กลวิธีทางวจนกรรม

กลวิธีทางวจนกรรมเป็นกลวิธีการใช้ภาษาประเภทหนึ่งที่ศึกษาและวิเคราะห์ความหมายตามสถานการณ์ของการสื่อสาร วัตถุประสงค์เพื่อวิเคราะห์ความหมายหรือเจตนาที่แฝงอยู่ในการสื่อสารหรือในข้อความ เป็นเครื่องมือที่จะช่วยทำให้ผู้รับสารเข้าใจความคิด หรือเจตนาบางอย่างที่แฝงอยู่ในการนำเสนอสารได้ดียิ่งขึ้น ผลการวิเคราะห์วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) พบว่ากลวิธีวจนกรรมเป็น 3 ประเภทได้แก่ วจนกรรมการแนะนำ วจนกรรมการปรารภณา วจนกรรมเป็นเหตุเป็นผล

5.2.1 วจนกรรมการแนะนำ

วัจนกรรมกรการแนะนำเป็นกลวิธีแสดงเจตนาที่พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ใช้เพื่อต้องการแนะนำหรือโน้มน้าวพุทธศาสนิกชนให้กระทำหรืองดเว้นการกระทำอย่างใดอย่างหนึ่ง จากการวิเคราะห์พบว่าท่านใช้วัจนกรรมกรการแนะนำเพื่อต้องการให้ผู้รับสารตระหนักถึงการดำเนินชีวิตที่มีความสุขโดยยึดหลักธรรมคำสอนของพระพุทธเจ้ามาเป็นแนวทาง ตัวอย่างเช่น

“ คนเราโดยปกติก็ยังอ่อนอยู่ในเรื่องนี้ อ่อนอยู่ที่ว่าไม่พยายามที่จะช่วยตนเองไม่พยายามที่จะพึ่งตนเอง หลักธรรมในทางพระพุทธศาสนานั้น สอนให้เราพึ่งตนเองให้เราช่วยตนเอง อันนี้สำคัญมาก ” “ในการที่เราจะทำตนให้หลุดพ้นจากความทุกข์ ความเดือดร้อนในชีวิตประจำวัน ควรที่ต้องพยายามคิดพึ่งตนเอง”

(ชีวิตงามด้วยความดี:2553, 36)

จากข้อความข้างต้นกลวิธีการใช้วัจนกรรมกรการแนะนำโดยปรากฏคำว่า “ควร” ซึ่งมีเจตนาแนะนำให้คนเหล่านั้น คิดพึ่งตนเองให้อยู่ให้ได้

5.2.2 วัจนกรรมกรการปรารภณา

วัจนกรรมกรการปรารภณาเป็นกลวิธีแสดงเจตนาที่พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ใช้เพื่อแสดงความคิด ความรู้สึก ความต้องการโดยมุ่งหวังให้ ผู้รับสารเข้าใจความคิดและความรู้สึกดังกล่าวและนำไปสู่การปฏิบัติอย่างใดอย่างหนึ่งและคาดหวัง หรือคาดหวังให้ผลลัพธ์เป็นไปตามที่ปรารภณานอกจากนี้ยังเป็นการกระตุ้นให้ผู้รับสารมีจิตสำนึกร่วมกัน ในการแก้ไขหรือร่วมมือกันกระทำบางสิ่งบางอย่าง ซึ่งการแสดงวัจนกรรมกรการปรารภณาที่ปรากฏ มีคำว่า “ต้องการ” ตัวอย่างเช่น

“ หลักพระพุทธศาสนาของเราได้สอนให้เราเข้าใจว่า ความสุขความทุกข์ของเราเป็นผลเนื่องมาจากการกระทำของเรา หรือเป็นทุกข์ได้ ถ้าเราไม่ทำมันด้วยตัวเราเอง ครูบาอาจารย์เป็นเป็นแค่เพียงผู้บอกทางให้เท่านั้น การลงมือเดินเป็นกิจที่เราเองต้อง”

(ชีวิตงามด้วยความดี:2553, 55)

จากข้อความข้างต้นท่านใช้วัจนกรรมกรการปรารภณาโดยปรากฏคำว่า “ต้องการ” ซึ่งมีเจตนามุ่งหมายให้พุทธศาสนิกชนนำหลักธรรมไปปรับและประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

5.2.3 วัจนกรรมกรการเป็นเหตุเป็นผล

วัจนกรรมกรการเป็นเหตุเป็นผลเป็นกลวิธีแสดงเจตนาที่พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ใช้เพื่อแสดงเหตุแห่งที่มา และผลที่เกิดขึ้นหลังจากที่ได้กระทำหรือรับรู้ในเรื่องราว วัจนกรรมกรการเป็นเหตุเป็นผลที่ปรากฏมีคำว่า “เพราะ เพราะฉะนั้นจึง” ตัวอย่างเช่น

“ ถ้าคนไม่มีธรรมะเป็นหลักคุ้มครองจิตใจ จะมีปัญหาเกิดขึ้นในชีวิต และไม่รู้จักแก้ปัญห เพราะไม่เข้าใจธรรมะ ความยุ่งยากในสังคัมก็เกิดมากขึ้น”

(ชีวิตงามด้วยความดี:2553, 129)

จากข้อความข้างต้นท่านใช้วจนกรรมเป็นเหตุเป็นผลโดยปรากฏคำว่า “เพราะ” ซึ่งมีเจตนาถึงเหตุถ้าไม่มีธรรมะให้ผู้รับสารให้เข้าใจว่า จะเกิดความวุ่นวายในสังคัม

จากการศึกษาทวิวิธีทางภาษาในหนังสือธรรมะของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ที่กล่าวมาทั้งหมดข้างต้นจะเห็นได้ว่าทวิวิธีการนำเสนอโครงสร้างทางวาทกรรมนั้นมีความน่าสนใจโดยนำเสนอรูปแบบที่หลากหลายและมีความเป็นระบบเพื่อกระตุ้นความสนใจของพุทธศาสนิกชน ในส่วนทวิวิธีการเชื่อมโยงความมีลักษณะที่สร้างความสละสลวย มีเอกภาพ มีสัมพันธภาพให้เนื้อความดีเป็นอย่างดี และในส่วนทวิวิธีทางวจนกรรมนั้น พบว่า สะท้อนให้เห็นความหมายหรือเจตนาแฝง

5.3 ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนที่ปรากฏในวาทกรรมคำสอนของ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ผลการศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรมคำสอนของ พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ในด้านปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจจุดมุ่งหวังเพื่อปรับเปลี่ยนทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารให้เป็นไปตามสิ่งที่ผู้ส่งสารเจตนา ผลการวิจัยพบปัจจัยสำคัญที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชน 2 ประการได้แก่ 1. การใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบเพื่อเพิ่มน้ำหนัก 2. ความสม่ำเสมอในการเผยแพร่หลักธรรมและการแสดงพระธรรมเทศนา

1. การใช้หลักฐานและเหตุผลประกอบเพื่อเพิ่มน้ำหนัก

อรรถธรรม ปิณฑน์โอวาท (2526: 70-76) อธิบายว่าการวิเคราะห์วาทะโดยอิงหลักการโน้มน้าวใจเกิดขึ้นในช่วงหลังคริสต์ศตวรรษที่ 20 โดยนำเรื่องสถิติ เหตุผล หลักฐานเข้ามาใช้ประกอบการวิเคราะห์วาทะ แนวทฤษฎีสัมัยใหม่ได้ประยุกต์มาจากแนวทฤษฎีของอริสโตเติลโดยยังคงปรากฏบุคลิกภาพความน่าเชื่อถือ พิจารณาอารมณ์ที่ผู้พูดพยายามก่อให้เกิดในตัวผู้ฟัง และท้ายที่สุดได้นำหลักการใช้เหตุผล หลักฐานมาช่วยเพิ่มน้ำหนักของข้อมูลเพื่อหวังผลในการโน้มน้าวใจให้ประสบผลสำเร็จ ผลการวิเคราะห์ผู้วิจัยแบ่งประเด็นการนำเสนอเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1. การใช้หลักฐาน (evidence) และการใช้เหตุผล (reasoning) เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วพบว่าพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

5.3.1 การใช้หลักฐาน ใช้การยกตัวอย่างเป็นหลักฐานประกอบการปาฐกถาเพื่ออธิบายรายละเอียดให้มีความชัดเจนมากขึ้น ตัวอย่างที่ยกมาจะเกี่ยวข้องกับ สอดคล้องการยกตัวอย่างปรากฏ 1 ลักษณะ ดังนี้

การใช้คำกล่าวอ้างของพระพุทธเจ้า

การใช้คำกล่าวอ้างของพระพุทธเจ้าจะปรากฏเมื่อพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ต้องการสั่งสอนเกี่ยวกับหลักธรรมคำสอนและข้อปฏิบัติตนในทางพระพุทธศาสนาหรือเรื่องราวทางธรรม โดยเป็นการนำคำกล่าวอ้างหรือคำพูดที่เป็นคำสอนที่มีประโยชน์และมีคุณค่ามาผสมผสานกับเนื้อหาที่ปาฐกถาหรือสั่งสอน

ตัวอย่างเช่น

ในทางพระพุทธศาสนาของเรานั้น พระพุทธเจ้าไม่ได้มองอย่างนั้น คือมองอะไรให้มองในแง่เดียว ให้มองในแง่ดี แง่สุขด้านเดียวก็ไม่ได้มองในแง่ทุกข์ด้านเดียวก็ไม่ได้ แต่เราต้องมองทั้งสองอย่าง เพราะว่าสิ่งทั้งหลายมันปนกันอยู่ คือว่าอะไรมันมีทั้งคุณ-โทษ มีประโยชน์-ไร้ประโยชน์ มีความดี-มีความชั่ว มีความสุข-มีความทุกข์ มันปะปนกันอยู่ตลอดเวลา พระพุทธเจ้าไม่ให้มองในแง่เดียว เพราะถ้ามองในแง่เดียว มันก็ตีไปหมด

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553, 147)

จากตัวอย่างข้างต้นใช้คำกล่าวอ้างของพระพุทธเจ้าสอดแทรกในการสั่งสอนเรื่องการมองโดยให้มองอะไรให้มองทั้งสองด้าน

5.3.2 การใช้เหตุผล

การใช้หลักเหตุผลมาช่วยรองรับและสนับสนุนข้อความที่สื่อสารในการนำเสนอข้อมูลหรือการดำเนินเรื่องนับว่าสามารถสร้างความน่าเชื่อถือให้ผู้รับสารได้ อันจะนำไปสู่ความเข้าใจ ผลการวิเคราะห์พบการใช้หลักเหตุผลของพระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) 2 ประเภทได้แก่ การแสดงเหตุผลแบบอุปนัย และการแสดงเหตุผลจากผลไปสู่เหตุ ดังนี้

(1) การแสดงเหตุผลแบบอุปนัย

การแสดงเหตุผลแบบอุปนัยที่พระพรหมมังคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ใช้เป็นการกล่าวถึงหรืออ้างถึงเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ข้อสรุปที่เป็นส่วนรวมเพื่อทำให้เกิดความน่าเชื่อถือ ส่วนใหญ่แล้วจะใช้ในการสั่งสอนหรือปาฐกถา ตัวอย่างเช่น

คนมีธรรมะนั้นแหละ เขาเรียกว่า เป็นคนอุดมการณ์มีอุดมคติ สิ่งใดที่ไม่เป็นธรรมะไม่ควรเรียกว่าอุดมคติ ก็เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมะมันเป็นอย่างไร คำสอนก็ตาม การกระทำอันใดก็ตามที่เป็นไปเพื่อทำให้คนอื่นเดือดร้อน สิ่งนั้นไม่ควรจะเรียกอุดมการณ์ที่สูงส่งไม่ควรจะเรียกว่าอุดมคติ เพราะมันทำให้คนอื่นเดือดร้อนเสียหายให้ได้รับความทุกข์ร้อนความวุ่นวายกันด้วยประการต่าง ๆ บังคับอย่างนั้นบังคับอย่างนี้ ในรูปต่าง ๆ มนุษย์ไม่มีสิทธิ์อะไรเป็นของตัวเอง ไม่มีเสรีในทางที่ถูกชอบเป็นเด็กอมมืออยู่ตลอดเวลา จะต้องถูกบังคับให้เป็นอย่างนี้ นั่นไม่ใช่อุดมการณ์ที่ถูกต้อง ไม่ใช่อุดมการณ์ที่สูงส่ง

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553,153)

จากข้อความข้างต้นท่านนำเสนอและลำดับข้อมูลด้วยหลักเหตุผลโดยใช้วิธีอุปนัย เป็นการกล่าวถึงหรืออ้างถึงกรณีเฉพาะบางกรณีเพื่อเชื่อมโยงไปสู่ข้อสรุปที่เป็นส่วนรวมหรือส่วนที่

ใหญ่กว่า เป็นการกล่าวถึงอุดมคติของชีวิต คนมีธรรมะนั้นแหละ เขาเรียกว่า เป็นคนอุดมการณ์มีอุดมคติ เพื่อเชื่อมโยงกับว่าถ้าทำให้ผู้อื่นเดือดร้อนสิ่งนั้นไม่ควรจะเรียกอุดมการณ์ที่สูงส่งไม่ควรจะเรียกว่า อุดมคติ (อุดมคติ \longrightarrow ไม่ทำให้ผู้อื่นเดือดร้อน)

(2) การใช้วิธีผลมาหาเหตุ

การใช้วิธีผลมาหาเหตุเป็นการแสดงให้เห็นว่าสถานการณ์หนึ่งจะเป็นสาเหตุ หรือต้นเหตุให้เกิดอีกสถานการณ์หนึ่งตามมา พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ใช้วิธีผลมาหาเหตุโดยมีวัตถุประสงค์เพื่อต้องการแสดงให้ผู้รับสารเข้าใจถึงต้นเหตุที่ทำให้เกิดสถานการณ์ที่กำลังกล่าวถึง ตัวอย่างเช่น

การปฏิบัติงานในหน้าที่ประจำวันของเรา บางคนยังอยู่ในขณะงานเรียกว่ายังทำงานอยู่เป็นประจำ ตั้งแต่วันจันทร์ถึงวันศุกร์ วันเสาร์ อาทิตย์ก็หยุดพัก แต่ว่าบางท่านนั้นได้รับบำนาญแล้ว ปลดจากการปฏิบัติหน้าที่เรียกว่าเขาปลดปล่อยเราแล้ว เขาปลดแอกเอาออกจากคอแล้วเราก็เป็นอิสระแก่ตัวแล้ว จะมาวัดมวาก็ไม่มีความกังวลห่วงใยจะทำอะไรก็ทำอะไรได้สบายใจ ตามฐานะของของผู้ที่เสวยผลของงาน ที่ตนได้กระทำไว้ เช่นเราเป็นข้าราชการบำนาญ ก็เพราะว่าได้ปฏิบัติงานดีมาตลอดเวลาไม่มีความผิดความเสียหาย

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553, 121)

จากข้อความข้างต้นท่านนำเสนอและลำดับข้อมูลด้วยหลักเหตุผลโดยใช้คำว่า “ เพราะ ” เป็นการใช้วิธีผลมาหาเหตุเพื่อแสดงว่าสถานการณ์หนึ่งจะเป็นสาเหตุหรือต้นเหตุ ให้เกิดอีกสถานการณ์หนึ่งตามมาโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อชี้แนะให้ผู้รับสารเปิดใจยอมรับสภาวะการณ์ หลังจากหมดวาระการทำงาน ไม่ควรยึดติดวัตถุหรือตำแหน่งใด ๆ ทั้งสิ้น

5.3.3 ความสม่ำเสมอในการเผยแผ่หลักธรรมและการแสดงปาฐกถาธรรม

พลังสำคัญในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชน ได้แล้ว ผู้วิจัยยังพบว่าความสม่ำเสมอในการเผยแผ่หลักธรรมและความสม่ำเสมอในการแสดง ปาฐกถาธรรมก็ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่สามารถสร้างแรงศรัทธาและความน่าเลื่อมใส น่าเคารพ นับถือได้เพราะความสม่ำเสมอในการเผยแผ่ธรรมะ นับเป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่าพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีความตั้งใจ ตั้งมั่นในศีลธรรม และมีความปรารถนาที่จะนำพาอุดมการณ์ของพระศาสดามาเผยแผ่ เพื่อก่อให้เกิดความผาสุกและทำให้คนเป็นคนดี ยึดมั่นในหลักธรรมอันจะนำไปสู่สังคมที่ดีและมีคุณภาพ

5.4 อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

ผลการศึกษาและวิเคราะห์วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ในด้านการตีความความสัมพันธ์อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ ผลการวิจัยพบอุดมการณ์สำคัญ 1 ชุดความคิดได้แก่ อุดมการณ์ศาสนาปรากฏชุดความคิดสำคัญ 1 ชุดความคิดได้แก่ การเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาในชุดความคิดนี้สามารถจำแนกความคิดย่อยได้ 2 ความคิดย่อยได้แก่ การสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักคำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า การสอนให้พุทธศาสนิกชนตระหนักว่าการเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาทำให้พ้นทุกข์

5.4.1 การสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักคำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้าตัวอย่างเช่น

บาปก็ดี บุญก็ดี มันเกิดดับ เกิดดับอยู่ตลอดเวลา บาป เกิดเพราะเราขาดสติปัญญา บุญ เกิดเพราะเรามีสติปัญญา เราคิดถูกต้องชอบ บุญก็เกิดขึ้น ความดีความงามเกิดขึ้น เกิดแล้วก็ดับไปไม่ได้ตั้งอยู่ถาวร

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553,113)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักคำสอนเรื่องบาปก็ดี บุญก็ดีซึ่งถือเป็นหลักคำสอนอันสำคัญของพระพุทธเจ้า

5.4.2 การสอนให้พุทธศาสนิกชนตระหนักว่าการเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาทำให้พ้น

ทุกข์ ตัวอย่างเช่นคำว่า สันโดษกับมกน้อย มักจะไปด้วยกันอยู่ด้วยกันตลอดเวลา ผู้ใดมีความสันโดษจะเป็นสุขทุกเมื่อ ทุกสถานที่ ทุกเวลา ทุกโอกาส ก็มีความสุขแล้วเราเกิดมามีชีวิตอยู่ประจำวัน อยู่ให้เป็นสุขดี หรืออยู่ให้เป็นทุกข์ดี

(อยู่กับความพอใจ ชีวิตดีมีความสุข: 2553, 57)

จากตัวอย่างข้างต้นเป็นการสอนให้พุทธศาสนิกชนตระหนักว่าการเข้าใจหลักพระพุทธศาสนาทำให้พ้นทุกข์ซึ่งถือเป็นความพอใจ พอเพียง โดยปรากฏคำศัพท์ และกลุ่มคำ “สันโดษ”

6. สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่อง “วาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) โดยผู้วิจัยเลือกศึกษาหนังสือธรรมะที่มีการรวบรวมตีพิมพ์โดยเลือกจากหนังสือ อาจารย์บุชา 100 ปี ชาตกาลพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) งานวิจัยนี้ใช้วิธีการศึกษาโดยใช้กรอบทฤษฎีและแนวคิดต่าง ๆ เป็นแนวทางในการวิเคราะห์ เช่น แนวคิดเรื่องวาทกรรม แนวคิดเรื่องกลวิธีการนำเสนอ แนวคิดเรื่องวัจนกรรม แนวคิดเรื่องการโน้มน้าวใจ แนวคิดเรื่องวาทกรรมวิเคราะห์เชิงวิพากษ์ ซึ่งผลการวิจัยสามารถสรุปผลได้ ดังนี้

6.1 กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)พบ กลวิธีทางภาษา 2 กลวิธี ได้แก่ กลวิธีการนำเสนอโครงสร้างทางวาทกรรมพอบองค์ประกอบ 4 ส่วน ปรากฏในลักษณะพีระมิดหัวตั้ง ประกอบด้วย ชื่อเรื่อง การเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดเรื่อง โครงสร้างของชื่อเรื่องพบชื่อเรื่องที่เป็น คำนามวลี กริยาวลีและประโยค วิธีการตั้งชื่อเรื่องปรากฏทั้ง ชื่อเรื่องบอกเนื้อหาและชื่อเรื่องที่เป็นคำถาม การเปิดเรื่องปรากฏ 3 รูปแบบ ได้แก่ การเปิดเรื่องด้วย สถานการณ์ที่สอดคล้องกับการบรรยายธรรม การเปิดเรื่องด้วยการเข้าสู่เนื้อหาที่บรรยายทันที การ เปิดเรื่องด้วยการกล่าวทักทายผู้ฟังธรรม การดำเนินเรื่องมีทั้งการดำเนินเรื่องโดยใช้ลำดับเวลา การ ดำเนินเรื่องมี 1 ลักษณะโดยสร้างประเด็น การปิดเรื่องพบ 2 ลักษณะได้แก่ การปิดเรื่องแบบสรุป ความ การปิดเรื่องแบบให้คิดต่อ กลวิธีวัจนกรรมเป็น 3 ประเภทได้แก่ วัจนกรรมการแนะนำ วัจนกร รมการปรารภนา วัจนกรรมเป็นเหตุเป็นผล

6.2 ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) ในด้านปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจจุดมุ่งหวังเพื่อปรับเปลี่ยน ทัศนคติและพฤติกรรมของผู้รับสารให้เป็นไปตามสิ่งที่ผู้ส่งสารเจตนา ผลการวิจัยพบปัจจัยสำคัญที่ สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจ พุทธศาสนิกชน 2 ประการได้แก่ 1. การใช้หลักฐานและเหตุผล ประกอบเพื่อเพิ่มน้ำหนัก 2. ความสม่ำเสมอในการเผยแผ่หลักธรรมและการแสดงพระธรรมเทศนา ผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าปัจจัยในการสร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนนั้น เป็นสิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง อันเนื่องมาจากความน่าเชื่อถือจากการครองเพศบรรพชิต ตั้งมั่นใน ศีลธรรมรวมทั้งอยู่ในฐานะที่สังคมนับถือ

6.3 อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)ความ ความสัมพันธ์อุดมการณ์ที่แฝงอยู่ ผลการวิจัยพบอุดมการณ์สำคัญ 1 ชุดความคิดได้แก่ อุดมการณ์ ศาสนาปรากฏชุดความคิดสำคัญ 2 ชุดความคิดได้แก่ การเผยแผ่หลักคำสอนทางพระพุทธศาสนาใน ชุดความคิดนี้สามารถจำแนกความคิดย่อยได้ 2 ความคิดย่อยได้แก่ การสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจ หลักคำสอนต่าง ๆ ของพระพุทธเจ้า การสอนให้พุทธศาสนิกชนตระหนักว่าการเข้าใจหลัก พระพุทธศาสนาทำให้พ้นทุกข์ ผลการศึกษาแสดงให้เห็นว่าหนังสือธรรมะมีอุดมการณ์ศาสนาที่มี จุดมุ่งหมายหลักในการเผยแผ่คำสอนที่สำคัญและดึงามทาง

7. อภิปรายผลการวิจัย

จากการศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง กับผลการวิจัยที่นำเสนอข้างต้น ผู้วิจัยสำหรับงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยพบว่าวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ)

1. กลวิธีทางภาษาในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) จัดเป็น

วาทกรรมประเภทข้อควรปฏิบัติที่มุ่งเน้นการชี้แจงและแนะนำผู้รับสารว่าควรประพฤติปฏิบัติตนเช่นไรให้เกิดความสุขซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการจำแนกประเภทวาทกรรมของนักภาษาศาสตร์ที่จัดประเภทของคำแนะนำและคำสั่งสอนไว้ว่าเป็นวาทกรรมข้อควรปฏิบัติ นอกจากนี้ผลการวิจัยลักษณะทางไวยากรณ์หรือโครงสร้างทางวาทกรรมยังมีความสอดคล้องกับลักษณะทางไวยากรณ์ที่ Longacre (1983) และ สมทรง บุรุษพัฒน์ (2537) ในส่วนโครงสร้างทางวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีลักษณะร่วมกันกับงานวิจัยของ ชลธิชา บำรุงรักษ์ (2539) ผู้วิจัยพบและวิเคราะห์ได้นั้นปรากฏวาทกรรมการกล่าวชี้แนะ (directives) ซึ่งนับเป็นวาทกรรมเด่นและปรากฏมากในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) 2. ปัจจัยที่สร้างพลังอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) มีอำนาจในการโน้มน้าวใจพุทธศาสนิกชนอยู่แล้วอันเนื่องมาจากความน่าเชื่อถือจากการครองเพศบรรพชิต ตั้งมั่นในศีลธรรมรวมทั้งอยู่ในฐานะที่สังคมนับถือ 3. อุดมการณ์ในวาทกรรมคำสอนของพระพรหมมิ่งคลาจารย์ (ปัญญานันทภิกขุ) การสอนให้พุทธศาสนิกชนเข้าใจหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า การสอนให้พุทธศาสนิกชนยึดมั่นในการทำความดี การสอนให้พุทธศาสนิกชนรู้และปฏิบัติตามหน้าที่ของตนเอง

8. ข้อเสนอแนะ

8.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากผลการวิจัยพบว่าได้สะท้อนให้เห็นว่าการนำแนวคิดและทฤษฎีทางวาทกรรมปฏิบัติศาสตร์มาวิเคราะห์หนังสือธรรมะยังปรากฏไม่มากนัก จึงเห็นควรนำแนวคิดทางวาทกรรมปฏิบัติศาสตร์มาใช้ในการวิเคราะห์การแสดงพระธรรมเทศนาในหนังสือธรรมะอย่างจริงจังต่อไป

8.2 ข้อเสนอแนะในการปฏิบัติ

หน่วยงาน สถาบันหรือองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาจำเป็นต้องหาในงานวิจัยนี้สรุปเผยแพร่ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้อ่านจำนวนมากทั้งในแง่มุมทางศาสนา แง่มุมทางภาษาศาสตร์ แง่มุมทางวาทวิเคราะห์ ฯลฯ จะทำให้ผู้อ่านได้รับความรู้ในศาสตร์แขนงต่าง ๆ และสามารถบูรณาการความรู้ได้หลากหลายด้าน

8.3 ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิเคราะห์วาทกรรมประเภทอื่น ๆ ที่มีผลต่อวิถีปฏิบัติและสามารถโน้มน้าวใจสาธารณชนจำนวนมากได้เช่นเดียวกับหนังสือธรรมะ เช่น วาทกรรมคำพยากรณ์วาทกรรมประเภทการศึกษาเชิงปฏิบัติการ (How to) ต่าง ๆ เป็นต้น จะมองเห็นได้ว่าวาทกรรมดังกล่าวมีกลวิธีที่สอดคล้องหรือแตกต่างกันกับวาทกรรมธรรมะหรือไม่ อย่างไร

9. บรรณานุกรม / เอกสารอ้างอิง

- กรณีการ์ อัครเดชา. 2550. การสื่อสารด้วยการโน้มน้าวใจ. กรุงเทพมหานคร:จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระปัญญานันทภิกขุ. อยู่กับความดีของชีวิต.(เล่ม1).2553.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:สถาพรการพิมพ์.
อยู่กับความพอใจชีวิตดีมีสุข. (เล่ม2).2553.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:สถาพรการพิมพ์.
อยู่อย่างไรให้ชีวิตสวัสดิ. (เล่ม3).2553.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:สถาพรการพิมพ์.
ชีวิตงามด้วยความดี. (เล่ม4).2553.พิมพ์ครั้งที่ 2.กรุงเทพฯ:สถาพรการพิมพ์
- พระมหาอุทัย วชิรเมธี. 2548. “หนังสือธรรมะ แค่หนังสือขายดีคงไม่พอ.” วารสารมติชน
สุดสัปดาห์ 16, 1310 (23-29 กันยายน 2548): 19.
- พระราชวรมณี (ป.อ. ปยุตโต). 2530. บทบาทของพระสงฆ์ในสังคมไทย. กรุงเทพมหานคร:
การศาสนา.
- พินิจ ลาภานานนท์. 2529. บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์หนังสือ
จุฬา.
- วิระวัลย์ ดีเลิศ.2557. กลวิธีการโน้มน้าวใจในปริเฉทปาฐกถาธรรม พระพรหมมิ่งคลาจารย์ (หลวง
พ่อปัญญานันทภิกขุ.วารสารสหวิทยาการวิจัย:ฉบับบัณฑิตศึกษา.ปีที่3 ฉบับที่1(มกราคม-
มิถุนายน2557).หน้า89-107.
- อรรชรณ ปิลาณโธวาท. 2526. วาทะสำคัญของไทยและการวิเคราะห์. กรุงเทพมหานคร:
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

10. คำขอบคุณ

ขอขอบคุณคณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี และสถาบันชีวีวิทยาศาสตร์
โมเลกุล มหาวิทยาลัยมหิดล ที่สนับสนุนการทำงานวิจัยนี้จนสำเร็จ